

## ETIKA V EPILEPTOLOGII PRAKTICKÁ EPILEPTOLOGIE IV.

DESATERO

1. **Etické zásady v medicíně** (M. Munzarová, Zdravotnická etika od A do Z, Praha Grada 2005)
  - a. Člověk má svou inherentní důstojnost proto, že je člověkem. Nemůže ji ztratit díky nemoci.
  - b. Lidská bytost je vždy cílem, a nikoli prostředkem k cíli jinému.
  - c. Zájmy a blaho lidské bytosti jsou nadřazeny zájmům společnosti a vědy.
  - d. Člověka je nutno vždy respektovat v jeho celistvosti, ve všech vzájemně provázaných dimenzích.
  
2. **Etický kodex České lékařské komory** (stavovský předpis č. 10 ČLK)
  - a. Stavovskou povinností lékaře je péče o zdraví jednotlivce i celé společnosti v souladu se zásadami lidskosti, v duchu úcty ke každému lidskému životu od jeho počátku až do jeho konce a se všemi ohledy na důstojnost lidského jedince.
  - b. Úkolem lékaře je chránit zdraví a život, mírnit utrpení, a to bez ohledu na národnost, rasu, barvu pleti, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst pacienta či osobní pocity lékaře.
  - c. Lékař má znát zákony a závazné předpisy platné pro výkon povolání a tyto dodržovat. S vědomím osobního rizika se nemusí cítit být jimi vázán, pokud svým obsahem nebo ve svých důsledcích narušují lékařskou etiku či ohrožují základní lidská práva.
  - d. Lékař je povinen být za všech okolností ve svých profesionálních rozhodnutích nezávislý a odpovědný.
  
3. **Etika a právo**
  - a. Povinnost smluvních stran chránit důstojnost a svébytnost všech lidských bytostí a každému bez rozdílu zaručit úctu k integritě jeho bytosti (Úmluva o lidských právech a biomedicíně, článek 1, č. 96/2001 Sb. m. s.).
  - b. Právo pacienta na úctu, důstojné zacházení a na ohleduplnost při poskytování zdravotních služeb (§ 28 odst. 3 písm. a zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách).
  - c. Ochrana osobnosti člověka včetně všech jeho přirozených práv. Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka (§ 81 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).
  - d. Každý člen lékařské komory má povinnost vykonávat své povolání odborně, v souladu s jeho etikou a způsobem stanovenými zákony (§ 1 odst. 2 písm. a zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře).

#### **4. Etické aspekty a rozhodování lékaře při péči o pacienty**

- a. Moderní medicína dává svobodné vůli pacienta (dospělého a kompetentního) přednost před zachováním jeho zdraví. Lékařský zákrok provedený bez informovaného souhlasu pacienta (zákonného zástupce), je až na výjimky protiprávní (§§ 28 a 34 zákona č. 372/2011 Sb.).

#### **5. Etické aspekty a poskytování neodkladné péče**

- a. Pacientovi lze bez jeho souhlasu poskytnout neodkladnou péči, a to v případě, kdy zdravotní stav neumožňuje pacientovi tento souhlas vyslovit nebo v případě léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví (§ 38 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb.).
- b. Dříve vyslovené přání a jeho prostřednictvím projevená vůle má přednost před život zachraňujícími výkony (viz Desatero III, bod 2; § 36 zákona č. 372/2011 Sb.).
- c. Při odvracení bezprostředního ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob, lze použít k omezení volného pohybu pacienta i omezovací prostředky (§ 39 zákona č. 372/2011 Sb.).

#### **6. Etika, právo a klinické postupy**

- a. Poskytování péče na náležitě odborné úrovni – lege artis (viz Desatero III, bod 8).
- b. Doporučené postupy tvořeny zejména odbornými společnostmi, Českou lékařskou komorou, příp. Ministerstvem zdravotnictví, by měly vycházet z aktuálních dostupných vědeckých poznatků při respektování základních etických principů v medicíně.
- c. Lékař se v zájmu pacienta může odchýlit od doporučených postupů, je-li jeho postup opřen o vědecké poznatky a zaznamená svůj postup ve zdravotnické dokumentaci pacienta.

#### **7. Etika, právo a používání léčivých přípravků**

- a. Pouze registrované humánní léčivé přípravky
  - i. Dle souhrnu údajů o přípravku (SPC), není-li stanoveno zákonem o léčivech jinak (§ 8 zák. č. 378/2007 Sb.).
  - ii. Způsobem, který není v souladu se souhrnem údajů o přípravku (tzv. off-label), je-li takový způsob odůvodněn dostatečně poznatky vědy a zároveň není distribuován nebo není v oběhu léčivý přípravek potřebných terapeutických vlastností. Pacient musí být o této skutečnosti informován.
- b. Přípravené v lékárně, případně na dalších pracovištích v souladu se zákonem o léčivech.
- c. Neregistrované za specifických, zákonem daných situací (§ 8 zákona č. 378/2007 Sb.)

- i. Specifický léčebný program nebo se jedná o ohrožení veřejného zdraví (zákon č. 258/2000 Sb., §2, odst. 2)
- ii. Není obdobný v ČR registrován nebo distribuován. Jediná možná terapeutická volba. Užití dostatečně odůvodněno vědeckými poznatky. Pacient a SÚKL jsou informováni.

## **8. Etika, právo a odmítnutí péče poskytovatelem zdravotních služeb**

- a. Poskytovatel, kterého si pacient zvolil, může odmítnout přijetí pacienta do péče, pokud by přijetím pacienta bylo překročeno únosné pracovní zatížení (kapacita) nebo jeho přijetí brání provozní důvody, personální zabezpečení nebo věcné a technické vybavení zdravotnického zařízení, případně se nejedná o pojištěnce smluvní zdravotní pojišťovny.
- b. Neodkladná péče musí být poskytnuta vždy a není důvodem pro odmítnutí přijetí do péče!
- c. Lékař nemá právo odmítnout péči o nemocného, je-li přesvědčen, že se nevytvořil potřebný vztah důvěry mezi ním a pacientem (a to i přes skutečnost, že toto právo lékaře je uvedeno v Etickém kodexu ČLK, který ale není obecně závaznou právní normou).

## **9. Výhrada svědomí**

- a. Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání (§ 50 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb.).

## **10. Závěr**

Právo je významný regulátor, ale nemůže citlivé vztahy mezi pacientem a lékařem upravit do všech detailů. Důvěru nelze založit právem. Právní normy mohou prostor pro důvěru pouze posilovat nebo redukovat. Nalezení rovnováhy mezi formalizovanými postupy regulovanými právem a tradičními hodnotami zdravotnické etiky, jako je právě ona důvěra, lidská důstojnost či respekt člověka k člověku, jsou pro další vývoj vztahu mezi lékařem a pacientem rozhodující.